

**CAIUS LEPA (1898 -1978).
VIAȚA, OPERA, CONTRIBUȚII ÎN ETNOMUZICOLOGIE**

**CAIUS LEPA (1898 -1978).
LIFE, WORK, CONTRIBUTIONS IN ETHNOMUSICOLOGY**

Lava BRATU
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Muzică
E-mail: lava.bratu@gmail.com

Abstract

Caius Lepa's substantial contribution for the Romanian and European ethnomusicology is a theme of present interest. His prodigious doctorate, „Die Musikinstrumente der Südamerikanischen Indianer. Eine kulturhistorischen Untersuchung” - University of Viena, 1934 (unpublished manuscript), brings originality in the scientific fields of ethnology, organology, musical anthropology. The name „Caius Lepa”, his European spirit and his multidisciplinary researches have important potential for a future Romanian scientific brand.

Key words: *geographist, ethnomusicologist, Arad, University of Viena*

Cuvinte cheie: *geograf, etnomuzicolog, Arad, Universitatea din Viena*

„Drumul de constituire al unui ideal este lung și întortocheat; concretizarea acestuia în forme concise, fără confuzii de linii și contrarietăți interne, e rezultatul unei maturități a experienței mântuite de neliniștea îndoielii.”

Caius Lepa

Caius Lepa în conștiința contemporaneității

Repunerea în drepturi a numelui lui Caius Lepa a început relativ recent. În 2002, an jubiliar pentru Liceul Pedagogic „Dimitrie Țichindeal” din Arad, istoricul literar Anton Ilica nota faptul că „În perioada interbelică, liceul a fost încadrat cu profesori de bună calitate profesională și culturală” [1]. În acest context, autorul îi dedică un elogios medalion fostului director Caius Lepa, „un dascăl exigent, un excelent organizator și foarte devotat instituției”.

În anul 2009, scriitorul timișorean Dușan Baiski, directorul Proiectului cultural Rastko, pune în circulație numele lui Caius Lepa prin intermediul paginii *Banaterre*, care îl recomandă ca „etnomuzicolog, specialist în domeniul organologiei, istoric, geograf, profesor, publicist. [...] Până de curând, la Academia Română din București numele său a fost cunoscut ca eminent geograf, discipol al profesorilor Simion Mehedinți sau Vintilă Mihăilescu. Cu acesta din urmă a întreprins și o expediție științifică în Albania. Caius Lepa a fost unul dintre întemeietorii Touring Clubului Român (1936) filiala Arad” [2].

La rândul său, Seminarul Teologic „Ioan Popasu” din Caransebeș, în materialul cu caracter istoriografic *Școala teologică din Caransebeș de-a lungul vremii*, enumeră între absolvenții săi iluștri pe „profesorul și etnomuzicologul Caius Lepa, doctor în filosofie la Universitatea din Viena” [3].

În fine, o stradă din Arad a primit numele lui Caius Lepa, edili orașului înlocuind numele lui Vasile Roaită cu cel al eminentului om de cultură. Acest act reparatoriu pentru memoria unuia dintre cei mai nedreptățiți intelectuali români are și o evidentă valoare simbolică, așa cum vom vedea în paginile următoare.

Demersul cel mai important însă, pe care se sprijină acțiunea de recuperare a numelui Caius Lepa - pentru semnificația sa deosebită în etnomuzicologie - se datorează muzicologului Ioan Tomi,

secretar muzical al Filarmonicii din Arad (1965-1969) și al Filarmonicii „Banatul” din Timișoara (1976-1993), cadru didactic asociat la Facultatea de Muzică din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

Fost elev al lui Caius Lepa, Ioan Tomi a început după 1989 o serie de cercetări din care a rezultat monografia *Caius Lepa, etnomuzicologul*. În cele 135 de pagini ale cărții [4], pe lângă informații privind omul și viața sa profesională, se regăsește și o antologie din textele originale semnate de dr. Caius Lepa. Descoperim aici considerații de etnologie, precum și evocări ale unor figuri de cărturari și ale studenției sale la Viena, luminând astfel puternica motivație interioară de re-direcționare a geografului și istoricului Caius Lepa spre domeniul cercetării muzicale.

Am semnalat această carte în publicația *Focus Vest* [5] și apoi în revista *Caiete de critică muzicală* [6] a Universității de Vest din Timișoara, după care am recenzat-o în cadrul unei comunicări științifice susținute la Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România [7]. Ședința a fost moderată de președintele Filialei Timișoara, compozitorul și dirijorul Remus Georgescu, și a beneficiat de prezența foarte implicată a autorului, Ioan Tomi. Întâlnirea a căpătat un accent comemorativ prin prezența ultimei descendente a familiei Lepa, doamna Raluca Juredie, ale cărei intervenții privind elemente inedite de viață au contribuit, în plus, la cunoașterea personalității omului de cultură și știință Caius Lepa.

Bazându-se pe datele furnizate de volumul amintit, studiul de față aduce la cunoștință câteva aspecte privind viața, activitatea și importanța cercetărilor lui Caius Lepa, înscriindu-se în acțiunea de actualizare și reconsiderare a numelui său.

Remember „Magister”

În prefața cărții *Caius Lepa, etnomuzicologul*, criticul de artă Horia Medeleanu (de asemenea fost elev al lui Caius Lepa) semnează o evocare emoționantă a „magistrului”, text din care cităm: „Nu câte-au fost îmi vin în minte/Ci câte-ar fi putut să fie, aceste versuri ale lui Goga mi-au evocat mai adevărat și mai profund, cum nici nu mi-am imaginat, figura fostului meu profesor de geografie de la Liceul „Moise Nicoară” din Arad, Caius Lepa. [...] I-am cunoscut pătimirile, umilirile și marginalizarea. Cel care era poate unicul profesor cu doctorat într-un oraș ca Aradul, [...] a fost nevoit să rătăcească toată viața pe o *Via dolorosa* purtând stigmatul unicei sale „vinovății”, verticalitatea morală. Scufundat treptat în anonimatul unei modeste activități didactice, cu momente de degradare și umilință profesională revoltătoare, el profesor doctor, era trimis în campanii de alfabetizare, în timp ce foștii săi colegi de la *Institutul de Etnologie* din Viena deveneau ilustre personalități ale științei mondiale” [8].

În desfășurarea cărții urmează un segment intitulat „Stop-cadru”, în care muzicologul Ioan Tomi descrie persoana publică a lui Caius Lepa, „misteriosul, tăcutul, chiar ursuzul profesor de geografie”: „La începutul anilor '80, pentru arădenii mai vârstnici Caius Lepa era venerabilul, severul și incoruptibilul “dom’ director”. Pentru generațiile de vârstă medie trecea drept “profesorul nostru” de geografie Dr. Caius Lepa (probabil unicul profesor cu doctorat al Aradului acelor ani), un adevărat gentleman ca înfățișare și atitudine, afișând un umor sec, caustic, dar nelipsit de o doză de căldură, întotdeauna bine disimulată. În anii când își purta cu demnitate însemnele senectuții, o anume lentoare pedantă în mișcări și o distincție cuceritoare subliniată de bogata sa zestre capilară de un alb imaculat, figura sa părea, ca atitudine, uneori ușor teatrală, puțin chiar donquijotescă”.

Deducem apoi că ne aflăm în fața unui om pasionat de idei și deosebit de cultivat: „Prin Nicolae Brânzeu era atașat de viața de concert a Filarmonicii. Avea păreri competente privind strategia repertorială a instituției. Le făcea cunoscute la întâlnirile cu publicul. Din cursivitatea și profesionalismul limbajului se remarcă drept un bun cunoscător al marii literaturi muzicale. Se observa exercițiul scrisului, vorbea “ca la carte”. Dacă în discuții ocazionale erau atinse probleme de etnografie, antropologie sau mitologie, se deschidea, parcă, o adevărată cutie a Pandorei. Conversația devenea monolog. Acapara pur și simplu prin consistența argumentației, surprinzătoarele analogii și impresionanta sa memorie de nume și fapte”.

Portretul creionat de Ioan Tomi înfățișează așadar un Caius Lepa singuratic, preocupat în cel mai înalt grad de lectură și cercetare, un destin de savant pierdut în anonimatul provinciei, marginalizat de regimul comunist și, de ce nu, de propria-i discreție și inapetență pentru carierism: „Împăcat cu condiția celibatului, el s-a dedicat cu o devoțiune rară, pasiunilor sale pe care a încercat să le împlinească cu seriozitate sacerdotală. Puținele realizări care au supraviețuit unui dezastru - în aparență lipsite de spectaculozitate - au lăsat totuși urme asupra cărora ne aplecăm cu admirație acum, când descoperim, cu perplexitate, importanța lor culturală” [9].

Date biografice

Caius Lepa s-a născut în Caransebeș (5 septembrie 1898), a trăit cea mai mare parte a vieții în Arad și a murit în Timișoara (23 august 1978), unde este înmormântat. Între aceste date seci s-a consumat o viață plină de pasiune, dedicată cercetării într-un domeniu de pionierat, precum și învățământului arădean.

O cronologie a perioadei de studii indică, pentru început, școala primară și liceul Magyar Kir. Állami Főgimnázium (1908-1916), apoi Institutul de Teologie-Pedagogie din Caransebeș, unde l-a avut profesor de muzică pe reputatul Antoniu Sequens, cu care a studiat (în particular) pian, armonie și contrapunct. În 1918 Caius Lepa se îndreaptă spre București, pe aripile unui entuziasm euforic, împreună cu „floarea tineretului, în frenetica sa năzuință de carte spre focarul de cultură al marii patrii”. A călătorit cu „trenul istoric, primul ce trecea Carpații”, tixit „până la refuz cu studențimea culeasă de pe toate meleagurile transilvane” [10].

Ajuns în capitală, se înscrie la Facultatea de litere, în cadrul căreia a studiat geografia și istoria, cu personalități de prim rang, ascultând „cu nesaț logosul marilor titani ai gândirii istorice, al lui Pârvan, Onciul, Iorga, al lui Simion Mehedinți, filosof-geograf, etnograf și etnopedagog”. După absolvire (1923), în căutările sale încă nelămurite, Caius Lepa începe a doua facultate: Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din București. Aici, tânărul însetat de cunoaștere și capabil de eforturi intelectuale neobișnuite a întâlnit alte personalități providențiale, care i-au alimentat dorința pentru studiul aprofundat al muzicii, influențându-i destinul. După Antoniu Sequens, cu care studiasse la Caransebeș, Caius Lepa i-a avut drept mentori muzicali pe Ion Nonna Otescu, Alfonso Castaldi, Dimitrie Cuclin, Dumitru Georgescu Kiriac. Mai apropiați i-au fost Ioan D. Chirescu, George Breazul și Constantin Brăiloiu. În perioada studiilor bucureștene Caius Lepa a fost, în paralel și/sau succesiv, profesor suplinitor și bibliotecar la Academia Română.

Sub influența lui George Breazul și după vacanța din anul 1929 (când a întreprins o vizită de documentare prin Europa), Caius Lepa a decis să ia drumul Vienei. Deoarece fusese numit, în 1930, profesor titular la catedra de geografie a Școlii normale „Dimitrie Țichindeal” din Arad, solicită un concediu de studiu pentru doi ani (care se va prelungi cu încă doi), pentru a urma Facultatea de filosofie a Universității din Viena.

După patru ani de studii (1930-1934) - perioadă cu privațiuni materiale, dar plină de efervescentă intelectuală și emoțională - Caius Lepa susține un doctorat strălucit, cu un subiect mai puțin obișnuit și cu concluzii surprinzătoare, a căror valoare științifică și culturală va fi confirmată în timp.

În toamna aceluiași an 1934, în care comisia vieneză îl declara doctor în etnomuzicologie, Caius Lepa își ia în primire postul de profesor, și apoi, de director al Școlii Normale din Arad (1935). Se va dedica acestei funcții administrative cu multă seriozitate, timp de 15 ani, deși reprezenta o adevărată „calamitate pentru el, în schimb fericire pentru generațiile pe care le-a avut sub mână lui și pe care le-a îndrumat pe calea binelui” (după cum notează sora sa, Boni Lepa, într-o schiță biografică).

Foarte activ în viața culturală a orașului, Caius Lepa se lansează și în popularizarea muzicii românești. Montează cu corul și orchestra școlii tabloul *La seceriș* de Tiberiu Brediceanu (reprezentare la care a participat însuși compozitorul), apoi organizează un festival de coruri (la care a participat chiar George Breazul) și începe să scrie în publicațiile arădene, pe teme legate de cultura populară românească. De asemenea, a condus *Sindicatul profesorilor secundari* și a înființat

Secția din Arad a *Touring-Clubului României* (1936), atrăgând participarea unui mare număr de membri.

Pe lângă profesorat și responsabilitățile de conducere, Caius Lepa continuă să întrețină legătura cu foștii săi profesori și colegi din Viena, încercând să se mențină într-o zonă cât mai înaltă a informației din domeniul care îl pasionează.

Schimbarea regimului politic îi aduce transferul la Liceul „Moise Nicoară” (1947), unde este tratat „cu superioritate de mai marii zilei, chiar și de unii colegi. Este umilit fără rușine. Un profesor cu Doctorat devine obligat ca în cadrul normei sale didactice să țină cursuri de alfabetizare, în loc să facă cercetare științifică” [11].

A rămas însă foarte respectat de către elevii săi. Enumerăm câțiva dintre aceștia, așa cum sunt prezentați de Ioan Tomi: Traian Mârza („titular al catedrei de folclor de la Conservatorul „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca”), Ioan T. Florea („folcloristul Filarmonicii de Stat din Arad, un valoros culegător și cercetător pentru zona folclorică a moșilor, a Țării Zarandului și a Văii Mureșului, cursul inferior”), criticul de artă Horia Medeleanu și muzeograful Dan Demșea („care nu ezită să sublinieze și să se mândrească, oricând au ocazia, că au rămas recunoscători și îndatorați profesorului lor Caius Lepa”), Dimitrie Emandi („fost profesor universitar la Facultatea de muzică din Timișoara și decan la Universitatea *Tibiscus*, Facultatea de etnomuzicologie”), Mircea Emandi („prim solist al operei timișorene”), Ioan Tomi („muzicolog și compozitor, titularul cursului de Istoria muzicii românești la Facultatea de Muzică a Universității de Vest din Timișoara, consultantul artistic al Filarmonicii “Banatul”) și violonistul Octavian S. Iuga („membru al orchestrei simfonice a Radioteleviziunii din Madrid”).

După pensionare, în 1972, la 74 de ani, Caius Lepa a primit, în sfârșit, pașaport pentru un turneu de documentare în bibliotecile din Viena, Köln și Paris. Se întoarce în țară fericit, cu o cantitate apreciabilă de material documentar, de care nu apucă să se bucure prea mult, deoarece a fost distrus, în mare parte, de un incendiu.

Deprimat și bolnav, Caius Lepa părăsește Aradul și se mută în Timișoara, în preajma ultimilor membri ai familiei. Intenționa să-și transcrie teza de doctorat în limba română și să-i adauge actualizările adunate de la Biblioteca Academiei Române din București, unde mergea în fiecare iarnă, pentru documentare. Moare însă în vara anului 1978, la 80 de ani, lăsând în urmă un nume respectat de comunitatea științifică internațională și un proiect de terminat, pentru comunitatea muzicală românească...

Primul titlu de doctor în muzică obținut în străinătate de un român

Alături de domeniile istoriei, geografiei, antropologiei și cosmogoniei, muzica a fost pentru Caius Lepa o pasiune constantă, integrată celorlalte domenii. Din alchimia acestei pregătiri multidisciplinare, din pasiunea și erudiția sa de tip renescentist, a apărut *Die Musikinstrumente der Südamerikanischen Indianer. Eine kulturhistorischen Untersuchung* (Instrumentele muzicale ale indienilor din America de Sud. Un demers cultural-istoric), lucrarea sa de doctorat (1934), susținută la Facultatea de Filosofie a Universității din Viena. Potrivit cercetărilor lexicografului Viorel Cosma, ne aflăm în fața primului titlu de doctor în muzică obținut în străinătate de un român.

La schimbarea „de macaz” a studiilor sale vieneze (centrate inițial pe geografie) a contribuit în mod decisiv planul de cursuri pe anul 1930-1931 al Universității, căci iată ce notează Caius Lepa în amintirile sale: „În excelentul prospect de studii al Facultății de filosofie am descoperit etnologia ca ramură a istoriei culturii. Ceea ce m-a bucurat a fost faptul că muzicologia (*Musikwissenschaft*) putea intra la doctorat în combinație cu etnologia, ca specialitate conexasă, după natura tezei de doctorat” [12].

Căutând să descifrăm geneza amplelor cercetări întreprinse de Caius Lepa, aflăm că „Necontestat, slăbiciunea mea pentru civilizația mezoamericană, inclusiv pentru cele andine din America de Sud, își are obârșia și în inițierea plină de suflet a lui Fritz Röck, care mi-a dezvăluit perspectivele nebănuite ale acelei lumi, sub al cărei voal se ascund încă multe mistere nerelevante” [13]. Pe de altă parte, autorul mărturisește și cât de importantă în alegerea subiectului a fost

influența profesorului său, Simion Mehedinți: „Prin incursiunile pe care le făcea Mehedinți în etnografia continentelor, deși cu finalități antropogeografice, mi s-a deschis o vagă introspecțiune în lumea stranie a culturilor primitive, care aveau să mă obsedeze mai târziu” [14].

În alt loc, Caius Lepa notează: „Cultivam în taină o atracție pentru arheologia mezoamericană, izvorâtă și dintr-un sentiment de admirație pentru uluitoarele civilizații precolumbiene, așa cum se dezvoltă în creațiile de cultură, în mit și în calendar, în succesiunea stilurilor în ceramică și în întreaga revărsare de valori închisă cunoașterii. [...] Destinul tragic împărtășit de aceste civilizații, cum mi l-a evocat în tinerețe, în formă romanțată, Ed. Stucken sau istoricul William Prescott, și astăzi mă urmărește. Te întreb ce blestem s-a abătut asupra acestor civilizații, în anumite privințe sumbre și neliniștitoare? Să fi ajuns la etapa “fatală” în concepția organicistă spengleriană, după care prăbușirea este inevitabilă?” [15].

Din articolul semnat de Caius Lepa reiese și metodologia folosită în cercetările sale: „Ceea ce mi s-a impus în primul rând a fost fundamentarea principiilor metodologice pe interpretarea obiectivă a materialului faptic scos la iveală de investigațiile etnografice locale și excluderea speculațiilor evoluționiste și psihologizante în explicarea corespondențelor culturale, în scopul unei reconstrucții istorice și a pătrunderii sensului profund și original al fenomenului cultural. Cercetarea legăturilor cauzale și stabilirea unei cronologii chiar de o estimare relativă, ca scop final al etnologiei istorice îndeosebi, corespundeau aspirațiilor mele ca unul care aveam la bază studii de istorie și geografie. A trebuit să mi se reveleze și determinațiunile și sensurile extra-estetice ale muzicii în culturile primitive ca să întrezăresc, ca printr-o străfulgerare, cu toată claritatea, în finalitatea ei, coordonatele spirituale ale disciplinei mult căutate” [16].

În plus, însuși hazardul i-a venit în întâmpinare: „Fericita ocazie de a putea studia bogata colecție de instrumente muzicale primitive aflătoare în colecțiile Muzeului de etnologie m-a decis la abordarea temei unei istorii culturale a instrumentelor muzicale primitive din America de Sud, cu accentul pe difuzarea lor spațială și valorificarea lor istorico-culturală, în perspectiva cercurilor de cultură valabile pentru condițiile culturale din America de Sud. [...] Constatând că instrumentele muzicale ale populațiilor primitive din America de Sud nu au făcut obiectul vreunei investigații sistematice nici din punct de vedere organologic, necum etnologic, m-am decis pentru o istorie culturală a lor în cadrul unei monografii” [17].

Precizăm că pentru strângerea datelor necesare, doctorandul Caius Lepa a primit și o recomandare de studiu suplimentar, la Berlin, pentru un semestru. Menționăm și un „amănunt” deloc neglijabil: pentru a intra cât mai „în inima” subiectului, studentul Caius Lepa (aflat la a doua tinerețe, căci avea la acea vreme 34-35 de ani) a urmat și un curs de învățare a limbii aztece, la aceeași universitate vieneză.

Caius Lepa, promotor al etnomuzicologiei românești

Prin cea de-a doua studenție, de la Viena, Caius Lepa își împlinea mai vechea sa năzuință, „pur subiectivă”, pentru muzică: „Studiile de la Conservator aveau să mă apropie de coprehensiunea fenomenului artistic dezvoltat de muzică, totuși, explicarea lui, în toate aspectele sale multiple, care mă urmărea ca o idee fixă, îmi rămânea încă ascunsă multă vreme” [18].

Caius Lepa vorbește și despre frământările omului multitalentat: „Eram în Viena ca să studiez geografia, deoarece în acest scop mi-a acordat Ministerul Instrucțiunii Publice concediu de studii pentru străinătate. [...] Mă tentau însă și prelegerile lui Strykowski asupra istoriei artei, ale istoricului Srbik și câte altele. [...] Cumpăna balanței, cu rang de întâietate, înclina spre mult râvnitul Musikwissenschaft”.

Această dilemă a atins cotele unei adevărate drame personale, căci „năzuințele mi se polarizau în jurul a două aspirații fără contingențe vizibile. Alternativa de a mă dedica definitiv uneia sau alteia dintre înclinații rămânea nesoluționată și după terminarea studiilor mele universitare. Eram într-o chinuitoare căutare a unei linii de contact între două domenii, istoria-geografia de o parte, muzica de altă parte”.

Ajuns după doi ani de studii în fața alegerii subiectului de doctorat, Caius Lepa a fost susținut în ideea unei tematici muzicale atât de către Lucian Blaga (cu care se vizita și care se interesa de studiile sale de etnologie), cât și de profesorul său de geografie, academicianul Simion Mehedinți.

Iată ce îi scria acesta, de la București: „Etnologia și etnografia (îndeosebi latura care ne privește pe noi) sunt sigur că va câștiga de pe urma muncii dumitale. Nu uita capitolul muzicii românești. În lucrarea mea *Coordonate etnografice* am atins chestia numai în treacăt. E datoria dumitale să cartografiezi materialul și să-l studiezi. Muzicanții vor fi știind ei ce vor fi știind, dar etnografii și etnologii au mijloace de investigație care dau la iveală o altă latură, capabilă să lumineze problemele istorice și culturale de cea mai mare însemnătate” [19].

Cum vom vedea, îndrăzneala vizionară a lucrării de doctorat semnate de românul Caius Lepa - lucrare care a contribuit la înnoirea unei întregi viziuni de cercetare academică europeană - îl îndreptățește pe muzicologul Ioan Tomi să-i așeze numele „printre promotorii noii discipline a secolului XX: etnomuzicologia”. Deoarece cercetarea sa a adus date prețioase „în cunoașterea genezei etnomuzicologiei, ca nouă disciplină din primele decenii ale secolului”, concluzia vine de la sine: locul lui Caius Lepa este „alături de prietenii săi din perioada studiilor bucureștene, Constantin Brăiloiu și George Breazu” [20].

Recunoașterea internațională

Personalitatea omului de știință și cultură Caius Lepa a fost multă vreme ignorată în România, realizările sale fiind mai cunoscute în cadrul comunității științifice internaționale decât în propria-i țară. Referindu-se la importanța activității științifice a lui Caius Lepa și la popularizarea numelui său, muzicologul Ioan Tomi atrage atenția asupra faptului că „Rezultatele cercetărilor lui Caius Lepa, cu mijloace noi de investigare (pentru acele vremuri), a impus un nume nou în lumea științifică națională, care, din păcate, abia acum e pe cale a fi recunoscut, după ce-l găsim citat în importante studii de profil publicate în afara granițelor” [21].

Noutatea demersului interdisciplinar întreprins de Caius Lepa prin teza sa de doctorat constă inclusiv în verificarea - prin demonstrație - a principiilor metodologice fundamentale ale etnologiei cultivate la Universitatea din Viena. Iată cum apare prestigioasa instituție - prin atitudinea profesorilor săi - a căror ținută profesională și morală se deduce inclusiv din onestitatea cu care au primit acuratețea științifică (contrariantă) a cercetărilor unui simplu doctorand: „În urma unor confruntări de opinii, vrând-nevrând, concluziile mele au fost acceptate fără obiecții atât de profesorul Koppers cât și de profesorul Schmidt. Oricât s-ar acuza școala vieneză de intransigență, aceasta nu a mers până la subordonarea eforturilor de investigație obiectivă a postulatelor, a căror lipsă de legitate avea să o dovedească viitorul. Azi s-a renunțat la conceptul de cerc cultural a cărui inconsistență a fost dezvăluit și în sânul școlii vieneze, unde principiile metodologice au fost supuse unui curs de restructurare” [22].

Din același text deducem că marele său succes a fost cu atât mai valoros cu cât a fost obținut în „inima” Europei științifice: „Vor trece mai bine de 20 de ani până când tot din această generație a mea de colegi se vor formula obiecții și critici constructive care au dus la abandonarea teoriei cercurilor culturale chiar în sânul școlii etnografice vieneze. S-a ajuns la concluzia că ea a reprezentat o etapă de pionierat în metoda istorică a etnologiei, azi înfirmată de noua stare de lucruri. Așa s-a ajuns la revizuirea atât în ce privește problemele fundamentale, cât și în sfera de cercetare a obiectivelor urmărite. [...] Revizuirea a însemnat o purificare a structurilor de excesele hiperdifuzionismului, favorabile perspectivelor apriorice și iluziilor istorice ipotetice”.

Prin importanța realizărilor sale, Caius Lepa, profesorul modest dintr-o țară închisă în secretomania de tip totalitar, era foarte apreciat de elita științifică mondială. Deși trăia „dincolo de zid”, nu a fost uitat. Dimpotrivă. Era solicitat la congresele internaționale, numai că invitațiile trimise de colegii săi nu puteau fi onorate, fie din lipsă de fonduri, fie pentru că soseau după ce evenimentele avuseseră loc...

În aceste condiții, foștii săi colegi de la Universitatea vieneză au apelat la tot felul de subterfugii și gesturi de solidaritate cu confratele lor oprimat. Vorbind despre vizita la Arad, în anul 1967, a lui Walter Hirschberg, profesor la catedra de africanistică a *Institutului de Etnologie* din Viena, sosit anume ca să-l viziteze pe Caius Lepa, criticul de artă Horia Medeleanu scrie în prefața cărții: „Nu pot să uit afecțiunea cu care l-a îmbrățișat pe Caius Lepa! I-am condus pe Valea Mureșului unde profesorul vienez dorea să vadă câteva sate vechi românești. În ciuda părului argintiu, Caius Lepa și Walter Hirschberg păreau doi tineri studenți care făceau un schimb de idei, ca și când continuau o discuție întreruptă cu câteva zile în urmă. Am înțeles atunci ce înseamnă o mare prietenie bazată pe pasiunea neistovită pentru știință” [23].

În același an 1967, Masao Oka - directorul *Institutului pentru studiul limbilor și culturilor din Asia și Africa* de la Universitatea din Tokio și președinte al *Uniunii Internaționale pentru Științe Antropologice și Etnologice*, a organizat la București o conferință UNESCO, anume pentru a facilita întâlnirea comunității științifice internaționale cu fostul lor coleg de facultate, românul Caius Lepa.

Despre vizita de documentare în străinătate permisă lui Caius Lepa abia în anul 1972, același Horia Medeleanu consideră că a reprezentat o recuperare a timpului pierdut, primită cu entuziasm și imensă bucurie, chiar dacă cel invitat trecuse deja de 70 de ani: „Nu pot să-i uit chipul transfigurat de pasiune și încredere. Dorea cu toată ființa lui să aducă lucrarea sa de doctorat la zi. Cu ajutorul bunilor săi colegi și prieteni din marile centre culturale europene, Caius Lepa s-a înfundat în bibliotecile din Viena, Köln și Paris, căutând să culeagă informațiile acumulate de cercetarea științifică în domeniul etnologiei, în ultimele decenii. S-a întors din lungul său periplu studios cu un geamantan de fișe și xerocopii”.

Concluzii

Activitatea științifică a profesorului arădean Caius Lepa reprezintă pentru muzicologia românească un subiect neașteptat de important, cu conotații surprinzător de ramificate. Numele său a rămas totuși într-un cvasi-anonimat, lucrarea sa de doctorat fiind tradusă parțial (există trei exemplare, în limba germană, doar în manuscris dactilografiat, dintre care unul singur în țară).

Explicația întârzierii în (re)cunoașterea avangardismului reprezentat de cercetările etnomuzicologului Caius Lepa ar putea fi căutată și în faptul că „În primele decenii ale secolului XX termenul de etnomuzicologie, care exprimă exact demersul lui Caius Lepa, nu era folosit” (în universitățile occidentale, cercetările de etnomuzicologie erau asimilate, la acea vreme, muzicologiei comparate).

Privind înapoi, din perspectiva cercetărilor actuale, credem că „fenomenul Caius Lepa” se poate explica inclusiv prin dubla sa pregătire, respectiv prin supracalificarea care i-a permis lansarea într-o zonă de joncțiune interdisciplinară mai greu accesibilă celorlalți cercetători, calificați în domenii delimitate.

Prin cartea *Caius Lepa, etnomuzicologul*, drumul spre lumina tiparului și spre publicul de specialitate a fost, în sfârșit, deschis, așa cum constată și criticul de artă Horia Medeleanu: „Printr-un gest ce poate părea temerar unor necunoscători, Ioan Tomi îl așează pe un pedestal care i se cuvine, în știința etnomuzicologică românească. Modestul nostru dascăl este mai mult decât un precursor. El poate fi considerat mai degrabă un întemeietor și un deschizător de drumuri, chiar dacă în patria sa nu a fost, sau, a fost prea puțin cunoscut” [24].

Sperăm așadar în finalizarea cu succes a acestei aventuri culturale, prin traducerea, tipărirea, respectiv preluarea critică și comparată a lucrării lui Caius Lepa, pentru a duce la împlinire opera sa ambițioasă și a pune în lumină spiritul european al ilustrului profesor arădean. Întreprindere în realizarea căreia ne vom aduce în continuare sprijinul, prin reluarea și actualizarea subiectului.

BIBLIOGRAFIE

1. Ilica, A., *Mereu tânăr, Liceu bătrân, Occident*, Arad, 15 noiembrie 2002
2. Baiski, D., *Proiectul cultural Rastko*, www.banattera.eu/romana/caius-lepa
3. Bogoevici, R., *Școala teologică din Caransebeș de-a lungul vremii*, www.episcopia-caransebesului.ro/viewpage.
4. Tomi, I., *Caius Lepa, etnomuzicologul*, Editura Eurobit, Timișoara, 2003
5. Bratu, L., *De vorbă cu profesorii noștri*, în *Focus Vest*, Timișoara, 30 noiembrie - 6 decembrie 2007
6. Bratu, L., *Profesorii profesorilor noștri*, în revista *Caiete de Critică muzicală*, nr. 1/2008, Editura Universității de Vest din Timișoara, 2008
7. Bratu, L., *Restituiri: Etnomuzicologul Caius Lepa*, comunicare științifică la Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România, Timișoara, martie 2010
8. Medeleanu, H., în *Prefață* la Tomi, I., *Caius Lepa, etnomuzicologul*, p. 7.
9. Tomi, I., *op. cit.*, p. 11.
10. Lepa, C., *Amintiri din anii mei de studenție la Universitatea din Viena*, în *Almanahul Parohiei Ortodoxe Române*, Viena 1968, *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 69.
11. Tomi, I., *Caius Lepa, etnomuzicologul*, p. 43.
12. Lepa, C., *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 83.
13. Lepa, C., *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 78.
14. Lepa, C., *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 70.
15. Lepa, C., *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 86.
16. Lepa, C., *Almanahul Parohiei Ortodoxe Române din Viena*, *cf.* Tomi, I., p. 73.
17. Lepa, C., *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 87.
18. Lepa, C., *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 70.
19. Mehedinti, S., *cf.* Tomi, I., p. 78.
20. Tomi, I., *op. cit.*, p. 14.
21. Tomi, I., *op. cit.*, p. 54.
22. Lepa, C., *cf.* Tomi, I., p. 80.
23. Medeleanu, H., în *Prefață*, *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 7.
24. Medeleanu, H., în *Prefață*, *cf.* Tomi, I., *op. cit.*, p. 8.